

УДК 32

Kaźmierczak Agnieszka**RUCH SPOŁECZEŃSTWA ALTERNATYWNEGO (RSA)
JAKO WYRAZ DĄŻENIA DO «WOLNEGO» CZŁOWIEKA****Казьмерчак А.****РУХ АЛЬТЕРНАТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА (РАС)
ЯК ВИРАЖЕННЯ ПРАГНЕННЯ ДО «ВІЛЬНОЇ»
ЛЮДИНИ**

Рух альтернативного суспільства постав на початку 80-х років минулого століття в Гданську. Він став альтернативою для діяльності інших антиполітичних угруповань завдяки своєму відсиланню до анархістичної думки. Гаслом руху стало: «Кожна /.../ Людина має право не лише культивувати, але також творити власну культуру, релігію, світогляд, власний етос». Рух протиставлявся різноманітним способам поневолення людини, зокрема обов'язковій службі в армії, пропаганді, а також економічній нерівності. Метою своєї діяльності вважали творення нової системи цінностей та створення на практиці нового соціального порядку завдяки творенню нових інституцій і зміні наявного розподілу соціальних стосунків. РАС впливав також на творення ідентичності «вільної» людини, яка основною цінністю вважала самостановлення та можливість вільного життя, яке наповнене істиною.

Ключові слова: Рух альтернативного суспільства, анархізм, ідентичність, політика.

Казьмерчак А.**ДВИЖЕНИЕ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ОБЩЕСТВА (ДАО)
КАК ВЫРАЖЕНИЕ СТРЕМЛЕНИЯ К «СВОБОДНОМУ»
ЧЕЛОВЕКУ**

Движение альтернативного общества образовалось в начале 80-х годов прошлого века в Гданске. Оно стало альтернативой для деятельности других аполитических групп благодаря своему обращению

к анархической мысли. Лозунгом движения стало: «Каждый /.../ Человек имеет право не только культивировать, но также и создавать собственную культуру, религию, мировоззрение, собственный этос». Движение противопоставлялось разнообразным способам порабощения человека, в частности обязательной службе в армии, пропаганде, а также экономическому неравенству. Целью своей деятельности считали создание новой системы ценностей и на практике нового социального порядка, благодаря созданию новых институций и изменению распределения социальных отношений. ДАО влиял также на конструирование идентичности «свободного» человека, который считал основной ценностью самостановление и возможность свободной жизни, которое наполнено истиной.

Ключевые слова: Движение альтернативного общества, анархизм, идентичность, политика.

Kazmierczak A.

ALTERNATIVE SOCIAL MOVEMENT (RSA) AS A PURSUIT OF A FREE MAN

Alternative Social Movement originated at the beginning of 1980 in Gdańsk. It became an alternative to activities of different anti-political camps due to its reference to Anarchistic thought. The RSA motto was: Every... // Man has the right not only to cultivate, but also to create their own culture, religion, outlook, etos. RSA was against any form of man's deprivation, in particular against compulsory military service, propaganda and economical inequality. Their main aim was to create a new system of values and social order by setting up new institutions and changing the social order at the time. RSA had an influence on creating identity of a free man, whose main value was self-rule and the chance to live freely and truthfully.

Key words: Alternative Social Movement, anarchism, identity, policy.

«Každy /.../ Człowiek ma prawo nie tylko kultywować, lecz również tworzyć własną kulturę, religię, światopogląd, własny etos»

Manifest RSA z czerwca 1983 roku

Ruch Społeczeństwa Alternatywnego powstał w Gdańsku na początku lat 80. ubiegłego wieku i działał do momentu uzyskania niepodległości przez Polskę w roku 1989. Skupiał wokół siebie nie-

formalnych zwolenników anarchizmu. Założycielami Ruchy byli przedstawiciele młodzieży z rocznika 1962 oraz 1964. Uczęszczali oni do I Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku. Pierwsza grupa redagowała pismo «Nietoperz», brała czynny udział w demonstracjach antypaństwowych oraz organizowała debaty. Druga z nich związana była z kabaretem «Tapeta», redakcja gazetki «Gilotyna». Do tej grupy zaliczyć można między innymi: Jana Waluszko, Krzysztofa Skibę, Marcina Tryszkę, Wojciecha Lipka, Marka Skakuja oraz Macieja Koryczarza [1, s.139-141]. O roku 1983 do roku 1990 RSA wydawało pismo «Homek». To właśnie ono jest źródłem informacji dotyczących działalności ruchu, jego postulatów oraz celów stawianych do realizacji przez działaczy stowarzyszenia.

Sama działalność ruchu przypada na jeden z najtrudniejszych okresów dla Polski – komunizmu, stanu wojennego oraz jego upadku w roku 1989. Gdańsk tego okresu jest jednym z głównych miast, w których prowadzono działalność antypolityczną. Takie ruchy jak np. «Solidarność» walczyły o równe prawa dostępu do dóbr materialnych, uczciwego wynagrodzenia za pracę oraz poszanowania życia i godności człowieka. Gdańsk tego okresu jest również miejsce, gdzie poprzez różnego rodzaju działalności artystyczne, młodzież poszukiwała swojego «miejsca». W rzeczywistości ograniczonej poprzez prawo, konwenanse oraz etos «poprawnego» obywatela głoszony przez władze państwowe poszukiwano sposobu na wyraz własnej indywidualności i odrębności, przy jednoczesnym zachowaniu dążenia do wolności i niezależności politycznej. Organizacja, która pozwala na tego rodzaju działanie był Ruch Społeczeństwa Alternatywnego.

Poniższy artykuł ma na celu wstępną charakteryzację tej grupy – jej źródeł inspiracji, założeń oraz w konsekwencji wydarzeń historycznych, które wpłynęły na współczesne strategie identyfikacyjne.

Pojęcie anarchizmu

Istnieje wiele definicji opisujące zjawisko anarchizmu. Roman Tokarczyk charakteryzuje ruch ten jako dążenie do całkowitej wolności człowieka. Podaje trzy źródła powstania anarchizmu. Pierwszy z nich pochodzi z samej natury człowieka. W ciągu rozwoju dziejowego człowiek dążył do wolności. Uciekał od wszelkich ograniczeń oraz walczył o prawo do samostanowienia. Druga teoria zakłada, że anarchizm powstał w procesie rozwoju społeczeństwa. Podkreśla ona jednak, że poziom i forma rozwój ruchu zależna jest od dynamiki

rozwoju danej grupy społecznej w której żyje dana jednostka. Trzeci pogląd wyraża opinię, «[...] że anarchizm wyrósł ze splotu idei zaczerpniętych z myśli politycznej liberalizmu (idea wolności), socjalizmu (idea syndykalistyczne i kooperatystyczne) i komunizmu (idee wspólnotowe)» [1, s. 8].

Ludwik Kulczycki definiuje anarchizm jako kierunek ideologiczny, którego zadaniem jest niwelowanie wszelkich działań państwowych oraz władzy będącej symbolem ucisku i ograniczenia wolności człowieka [1, s. 7].

Inny myśliciel – Marek Waldenberg uważa, że podstawowym celem ruchu anarchistycznego jest dążenie do całkowitej wolności człowieka. Pełnym jej wyrazem jest zniesienie władzy świeckiej i religijnej oraz kapitału jako elementu normatywnego w aspekcie społecznym. «Za najważniejszą wartość uważa wolność każdej jednostki, niemożliwą bez ekonomicznej równości i zakłada, że następnym urzeczywistnieniem pełnej wolności będą sprawiedliwość i braterstwo» [1, s. 7-8].

Istnieje wiele definicje pojęcia anarchizm. Wielu politologów, filozofów, socjologów i kulturoznawców posiłkuje się z próbą sprecyzowania tego terminu. Wszystkie definicje wydają się jednak niepełne i szczątkowe. Wydaje się, że tak szerokie i barwne pojęcie nie jest możliwe do uchwycenia w ramy metodologiczne. Richardowi Sylvana udaje się dokonać tego uogólnienia. Do podstawowych cech anarchizmu zalicza: «[...] poleganie na samosterowanych metodach organizacji, wymagających nieznacznych lub wręcz żadnych interwencji, stawianie na metody dobrowolne zamiast narzucanych, preferowanie decentralizacji, niechęć do umacniania władzy, sprzyjanie redukcji władzy, w efekcie sprzeciw wobec ucisku i dominacji» [1, s. 8-9]. Twierdzenia te odnoszą się również do Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego.

Założenia Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego

Najpełniej założenia RSA obrazuje *Manifest* z roku 1983. Pierwszym postulatem wymieniane w *Manifestie* jest walka z wszelkiego rodzaju władzą. RSA neguje potrzebę jakiegokolwiek zwieszchnictwa. Zakład, że istota ludzka jest zdolna do samo decydowania w sposób racjonalny i właściwy przy jednoczesnym zachowaniu szacunku dla samego siebie i innych osób. Pozwala to na zachowania przez człowieka jego podstawowego prawa do wolności, także politycznej.

Jeden z działaczy Ruchu pisze: «w swoim oświadczeniu Ruch domaga się pełnej amnestii, całkowitego rozbrojenia, zniesienia kary śmierci i obowiązkowej służby wojskowej. Wypowiada się przeciwko władzy państwowej i społeczeństwu nad Człowiekiem, którego Wolność jest wartością największą. RSA walczy ze złem a nie z jego nosicielami – ludźmi / np. z narkomanią a nie z narkomanami/» [2, s. 47]. Działania te podejmowane były metodami pokojowymi. Sama wolność rozumiana była jako korelat trzech zmiennych: usunięcia z życia publicznego wszelkiego rodzaju propagandy (z radia, telewizji, prasy); marginalizacja a następnie niwelowanie wszelkich niehumanitarnych wytworów kultury i cywilizacji (wojska, przymusowej służby wojskowej, religii oraz innych), jak również tworzenia możliwości do rozwoju samoświadomości i własnego «ja» [3, s. 37]. «Niech każdy człowiek rozstrzyga we własnym sumieniu, a każda sekta na swój własny użytek te kwestie i po swoim żyje u siebie, nie narzucając swych rozwiązań innym. [...] Tylko tak (nie wtrącając się w cudze i o własne dbając sprawy) możemy być wolni, zaś swoje poglądy i postawę nazywać wolnościowymi, wszystko inne to bajki fundamentalizmu + politycznej poprawności, dzięki czemu (zakazane + nakazane) system trwa i rządzi [3, s. 27].

Kolejnym postulatem głoszonym przez RSA jest całkowita demitalizacja państwa. Działacze w funkcjonowaniu instytucji wojska postrzegają zagrożenia dla wolności i godności człowieka. Poddany ciągłym naciskom człowiek «łamie się», gubi swoją tożsamość a w konsekwencji staje się jednostką oznaczoną tylko i wyłącznie numerem identyfikacyjnym. Nie posiada własnych przemyśleń, poglądów czy pragnień. Staje się kalką, dla postawy reprezentowanej przez zwierzchnictwo – nawet antynormatywnego. «[...] Wojsko wszędzie, a przed wszystkim w państwie totalitarnym, to instytucja antyspołeczna, mająca za zadanie wychowywać w duchu bezgranicznego posłuszeństwa wobec władzy. Człowiek przebywający dłuższy czas w atmosferze zła, pozbawiony odrobiny indywidualności ma – według elity czy osób rządzących – wypełniać wszystkie rozkazy, nawet podłe i zbrodnicze» [2, s. 47].

Ostatnim postulatem przedstawianym przez działaczy RSA jest zapewnienie godnych warunków życia dla każdego człowieka. Szczególnie podkreślanej jest to w działaniach ugrupowania po stanie wojennym. Brak podstawowych środków (produktów spożywczych, chemii gospodarczej, leków) powodował powstawanie coraz

większego niezadowolenia społecznego. Nastrojów nie poprawiała również ciągle zwiększająca się inflacja połączona ze wzrostem cen. RSA podkreślało konieczność wprowadzenia zmian – wyrównania płac, zaprzestania druku pieniądza, kontroli społecznej nad procesem zaciągania nowych kredytów przez władze państwowe oraz uwłaszczenia miejsc pracy [2, s. 187].

Podsumowanie

Ruch Społeczeństwa Alternatywnego był stowarzyszeniem niezwykle barwnym i dynamicznym. Podejmowała kwestie ważne i znaczące społecznie. Za podstawowy cel swoich działań stawiano człowieka – podmiotu wolnego, godnego oraz posiadającego prawo do samostanowienia. Jednocześnie RSA nie podejmowało żadnych działań siłowych. Wszelkie walki opozycyjne odbywały się przy użyciu narzędzi pokojowych – manifestacji, głódówek, druku bibuły, występów teatralnych i kabaretów.

RSA było również miejscem, gdzie młodzi ludzie z Gdańska mogli wyrażać siebie, swoje poglądy, stanowiska i sugestie. Dawało ono alternatywę dla szarej rzeczywistości – kontrolowanej przez władze państwowe i aparat bezpieczeństwa, gdzie wszelkie wyrazy odrębności przedstawiane były jako złamanie konwenansu.

Bibliografia:

1. Antonów R. Pod czarnym sztandarem. Anarchizm w Polsce po 1980 roku. – Wrocław, 2004.
2. Homek. Pismo Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego 1983-1990 / pod red. G. Berent, K. Brzechczyn, Z. Stybel, J. Waluszko. – Gdańsk, 2013.
3. Homek. Pismo Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego, Gdańsk nr 52 (17 października 2013).